

Flame Flow Flood

**Voor het aanleren van de vaardigheden van de 21ste eeuw is de inzet van ict onmisbaar. In opdracht van Microsoft gingen mijn collega Rijn Vogelaar en ik op zoek naar enthousiasme voor ict in het onderwijs. We maakten kennis met gepassioneerde professionals in het primair en voortgezet onderwijs; docenten, ict-coördinatoren en directeuren met lef en de nodige skills om te innoveren. Goed voorbeeld doet echter niet automatisch goed volgen. Het delen van enthousiasme voor ict wordt op scholen nog (te) vaak belemmerd door een gebrekkig leer-
vermogen.**

Mark Hesseling

Rijn Vogelaar laat in zijn boek 'de enthousiasme trilogie; flame, flow, flood' zien hoe de golf van enthousiasme werkt. Enthousiasme begint met de flame. In dit geval gaat het om docenten (en andere onderwijsprofessionals) die op een bevlogen manier ict inzetten ten behoeve van het onderwijs. Scholen waarbij deze passie resoneert bij collega's, komen in een flow. Het blijft niet bij een enkel experiment, maar goede voorbeelden worden besproken en overgenomen. Van flood is sprake als het volledig is geïntegreerd in het onderwijs en enthousiasme een natuurlijke reflex is geworden. Het is interessant om te bestuderen waarom de golf van enthousiasme in sommige gevallen al stukt na de flame, terwijl in andere gevallen wel flow (en flood) wordt bereikt. Vogelaar toont in zijn boek – genomineerd voor de PIM marketing literatuurprijs 2014 - namelijk overtuigend aan dat organi-

saties die sturen op enthousiasme en regelmatig de stadia van flow en flood bereiken veel succesvoller zijn dan andere organisaties.

Casestudy

In ons onderzoek hebben we ons geconcentreerd op het delen van enthousiasme voor ict in het primair en voortgezet onderwijs. Wie zijn de belangrijkste beïnvloeders, waarom zijn ze enthousiast en welke factoren stimuleren en belemmeren enthousiasme? Samen met Microsoft hebben we negen scholen geselecteerd die op een aansprekende wijze ict hebben geïntegreerd in het onderwijs. De lijst met scholen en de betreffende innovatie is hieronder weergegeven. Op deze scholen spraken we met de belangrijkste aanjagers en sleutelfiguren over enthousiasme voor ict.

Deelnemende scholen onderzoek (po)

School	Innovatie
Stichting PROO (Hardewijk)	Leren op afstand
Limes College (Katwijk)	Onderwijs in de digitale wereld
De Droomspiegel (Almere)	Droomspiegel
PABO Marnix College (Utrecht)	Flipping the Marnix

Deelnemende scholen onderzoek (vo)

School	Innovatie
Farel College (Amersfoort)	Flipping the classroom
Corderius College (Amersfoort)	Werken met tablets
Ashram College (Alphen ad Rijn)	Quantified self
MAVO aan Zee (Den Helder)	Teach the teacher
UniC (Utrecht)	Innovatieve school

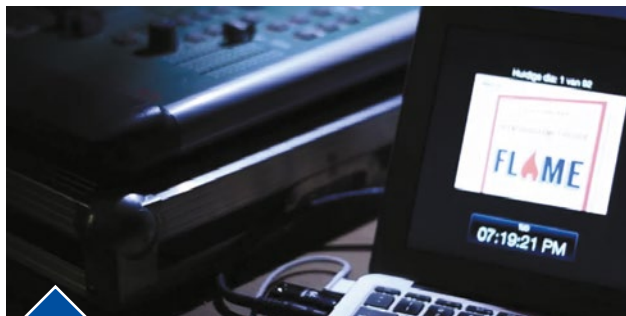
Microsoft-studie: Enthousiasme voor ict versterkt onderwijs

Innoveren met ict in de onderwijspraktijk

In de casestudy's troffen we inspirerende en innovatieve ict-toepassingen aan. Enkele voorbeelden: de stichting primair openbaar onderwijs Noord Veluwe heeft een digitale plusklas ingericht voor leerlingen die extra uitdagingen nodig hebben. Door het toepassen van video-conferencing gaat de school op een creatieve en effectieve manier om met reisafstanden. In het Ashram College (met een keurmerk als gezonde school) is door leerlingen en enkele docenten geëxperimenteerd met polsbandjes die continu het aantal stappen, de kwaliteit van de slaap en dergelijk meet. Het Corderius College kiest voor systematische inzet van tablets in de klas, als middel om het leren aantrekkelijker en beter te maken.

Ondanks dat de effecten van de experimenten aantoonbaar positief waren, blijft de onderwijsinnovatie in veel gevallen klein/smal. De collega-docenten zijn zeker wel geïnteresseerd in de aanpak van de innovator, maar het leidt meestal niet tot aanpassing van het handelen in de eigen klas. Veel docenten die we spraken waren kritisch over de innovatiekracht van collega's. Een docent verwoorde dat treffend als volgt: 'Ze willen alles uitzoeken, voordat ze ook maar een stapje zetten. Maar dat is niet meer van deze tijd. ... Ik merk dat ze op zoek zijn naar een stappenplan en zeker willen zijn dat het (de innovatie) ook lukt, anders beginnen ze er niet eens aan.'

Voor het verspreiden van het enthousiasme (en kunde) van de 'early adapters' blijkt uit onze studie dat een cultuur nodig is waarin docenten feedback geven en vragen en een onderzoekende houding aannemen. De onderwijsleiders hebben in dit proces een belangrijke faciliterende rol. Als de school ook een

Rijn Vogelaar is Chief Enthousiasme Officer.
Bekijk zijn Flame workshop op
<http://www.youtube.com/watch?v=pkAJCxGd46I>

Tips

- > Investeer in de persoonlijke en professionele ontwikkeling van docenten, in nauwe aansluiting op hun eigen vragen en praktijk
- > Ontwikkel een integrale visie op de toepassing van ict in het onderwijs op basis van het vier-in-balans model (Kennisset)
- > Gebruik de kracht van enthousiastelingen optimaal en verbind en faciliteer de ict-superpromoters
- > Vertoon als onderwijsleider voorbeeldgedrag en stuur op enthousiasme en waardering
- > Durf als docent te experimenteren met ict!
- > Betrek leerlingen bij innovatie met ict

duidelijke en integrale visie op de toepassing van ict binnen het onderwijs heeft ontwikkeld, is succes niet meer afhankelijk van toeval. Bij enkele scholen uit onze studie zijn in dit opzicht al belangrijke stappen richting flood gezet. Bij het UniC wordt innoveren (met ict) in de praktijk gestimuleerd. Het delen van kennis en samenwerken zijn vanzelfsprekende competenties, er is sprake van een lerende houding en de inrichting van het schoolgebouw sluit aan bij de werkwijze. De Droomspiegel is een jonge en succesvolle school waarbij vanaf de oprichting de 21st century skills centraal staan. Dat is terug te zien in het aanname- en professionaliseringsbeleid van de school. De onderwijsleiding is voortdurend op zoek naar nieuwe uitdagingen en laat zich inspireren door experts en nieuwe ontwikkelingen.

Opbrengsten onderzoek

Analyse van succesvolle veranderingstrajecten laat zien dat het startpunt vaak ligt bij een pionier die op kleine schaal een nieuwe ict-toepassing introduceert. Die pioniers hebben we in alle casussen volop gezien en gehoord (de flame is dus aanwezig). Zij steken hun nek uit, hebben veel energie en laten zich inspireren en voeden met informatie. Maar goed onderwijs kan natuurlijk niet alleen afhankelijk zijn van deze enthousiastelingen.

Om in een flow te komen, moeten scholen de kracht van de pioniers bundelen. Dat kan door meer samen te werken, binnen de docententeams en tussen scholen. Het zou bijvoorbeeld normaal moeten zijn dat docenten regelmatig bij elkaar in de klas kijken en hier, onder andere tijdens personeelsgesprekken, op worden aangesproken. Feedback is niet alleen een krachtig instrument om de kwaliteit van het onderwijs te verhogen, maar maakt het werk ook een stuk leuker en interessanter. Onze gesprekspartners maakten duidelijk dat ze de ideeën en mening van anderen zeer waarderen en zich hier graag door laten inspireren. Het mag duidelijk zijn dat de onderwijsleiders een belangrijke rol hebben in het creëren van een klimaat waarin enthousiasme goed gedijt. Docenten adviseren we om vooral te durven experimenteren met ict.

Mark Hesseling is adviseur en werkt vanuit Kijkopberoepsonderwijs.nl